

УДК 070.48 (477.44)

ЖУРНАЛІСТСЬКА АНАЛІТИКА В ОБЛАСНІЙ ГАЗЕТІ «ВІННИЧЧИНА»

Володимир Каленич

*Вінницький державний педагогічний університет імені М. Коцюбинського,
вул. Острозького, 32, Вінниця, 21100, Україна, e-mail: kalenyhvm@mail.ru*

У статті з'ясовано специфіку аналітичних жанрів та особливості їхнього використання на сторінках обласної газети «Вінниччина».

Ключові слова: жанр, аналітичні жанри, стаття, регіональна преса, газета.

Сучасні тенденції розвитку аналітичної журналістики, проблеми аналітичних жанрів, форми і методи застосування аналітики в мас-медіа неодноразово привертала увагу дослідників. Такі аспекти теорії журналістики порушували у своїх працях М. Василенко, В. Здоровега, В. Карпенко, О. Кузнецова, І. Михайлин, Д. Прилюк, В. Різун, Т. Скотникова, В. Шкляр й ін. У контексті новітніх масово-комунікативних процесів спостерігається взаємоперетин і взаємодія журналістських жанрів. Прикметно, що в національних та регіональних газетах і журналах з'являються нові, інколи нежурналістські жанри за своєю суттю, зникають старі, звичні [2, с. 113].

В. Здоровега слушно зауважує: «Сучасним ЗМІ дуже бракує не тільки всебічної об'єктивної подієвої інформації, але й не менше глибоких, кваліфікованих аналітичних публікацій. Крім того, лише шляхом складного аналітичного мислення можна допомогти реципієнтам наблизитися до розуміння того, що відбувається у світі, країні, регіоні» [3, с. 186].

До числа актуальних належать питання функціонування регіональних засобів масової інформації, зважаючи на відсутність у журналістикознавстві їхнього комплексного та цілісного дослідження, зокрема подільської періодики. **Мета статті** — з'ясувати типологічні особливості аналітичних жанрів в обласній газеті «Вінниччина».

Органічною складовою національного інформаційного простору є преса Поділля, адже вона одна з унікальних на сьогоднішній малодосліджених сторінок історії, зокрема української періодики. Значний інтерес для вивчення становить феномен подільської преси, яка об'єднала навколо себе подільську національно налаштовану інтелектуальну еліту й широкі народні маси.

У період становлення та розвитку незалежної Української держави вітчизняні науковці виявляють зацікавленість дослідженням історії, культури, літератури й журналістики Поділля. І це закономірно, оскільки всі події минулого трактувалися й оцінювалися радянськими вченими і мали спотворений вигляд.

«Відродження, становлення і утвердження саме національних духовних цінностей, створених попередніми поколіннями, але вилучених, сфальсифікованих або замовчуваних протягом тривалого часу, — доречно зазначає В. Лизанчук, — відкривають шлях до гуманістичної свідомості» [5, с. 3].

Подільська періодика була об'єктивним інформатором, достовірним джерелом, із якого пересічний громадянин дізнавався про тодішні події, а також міг сміливо порушувати на сторінках преси злободенні проблеми, виступати на захист та утвердження самостійності України. Преса вперше за всю історію українства розвивалась вільно, на шпальтах часописів зароджувалися і трансформувалися багато газетно-публіцистичних жанрів, шліфувалась журналістська майстерність, розвивались нові літературні напрями, школи, стилі, традиції і новаторство.

У подільському регіоні особливу увагу вивченню газетної періодики, приділяє Центр дослідження історії Поділля Інституту історії України НАН України. До аналізу регіональної преси в наукових розвідках зверталися А. Галайбіда, В. Коваль, А. Лисий, М. Масловський, В. Нестеренко, М. Стопчак й ін.

Свою діяльністю обласна газета «Вінниччина» утверджувала серед населення краю необхідність перетворення України в автономію, залучала усіх національно свідомих громадян. Читач знаходив у матеріалах преси не вказівки, а нові думки, які допомагали йому самостійно визначити позицію, знайти правильне рішення. У газетних матеріалах віддзеркалювались прагнення до розширення сфери українського друкованого слова, підвищення ролі преси в розв'язанні політичних, економічних, культурних завдань суспільного життя. Вона поступово перетворювалась на потужний фактор політичної орієнтації української нації. «Вінниччині» вдалось подолати провінційну регіональність і піднятися до рівня всеукраїнських часописів.

На сучасному етапі розвитку газета об'єктивно відображає амплітуду всіх суспільно-політичних перетворень у державі та регіоні, формує серед громадянства національну свідомість, почуття патріотизму, розуміння важливості змін у процесі розбудови держави, сприяє консолідації українських сил.

З-поміж жанрової розгалуженості видання вирізняємо аналітичні публікації. За визначенням І. Михайлина, родовими ознаками аналітичних жанрів є: 1) визначення журналістом однотипності фактів і явищ та об'єднання їх у логічний ряд; 2) узагальнення їх, зіставлення з іншими, виявлення зв'язку між ними; 3) оцінка ситуації і явища; 4) постановка проблеми і з'ясування всіх її аспектів; 5) висловлення пропозиції і свого бачення розв'язання проблеми [6, с. 159].

Аналітичні жанри мас-медіа зорієнтовані не просто на те, щоб оперативно повідомляти про вагоме й актуальне, а з'ясувати причинно-наслідкові зв'язки між фактами, подіями, явищами. В. Здорова підкреслює: «Журналістська аналітика вимагає більшої, порівняно з репортерським відтворенням, компетентності, вміння проникати у сутність, а не лише зовнішнього переліку фактів, критично мислити, прогнозувати, спростовувати, заперечувати» [3, с. 188].

Традиційно до аналітичних жанрів відносять коментар, кореспонденцію, статтю, огляд, рецензію, лист. О. Тертичний до цього типу жанрів зараховує аналітичний звіт, аналітичну кореспонденцію, аналітичне інтерв'ю, анкету, моніторинг, рейтинг, соціологічне резюме, прогноз, лист, сповідь, коментар, статтю, аналітичний прес-реліз, експеримент [8, с. 53].

Хоча аналітичні жанри в арсеналі обласної газети «Вінниччина» використовуються нечасто, проте вони відзначаються глибиною, детальним вивченням оцінних аспектів фактів і явищ, ґрунтовністю аргументації і т. ін. Предметною підставою аналітичних жанрів виступають соціальні ситуації, проблеми, конфлікти життя Поділля. Основна вимога до аналітичних жанрів вінницького часопису — виваженість фактів, доказовість і чітка авторська позиція. Проблеми, які висвітлює «Вінниччина», є не тільки регіональні, а й обласні й державні. Аналітичні матеріали подаються в рубриках: «*Суспільство*» (про найважливіші події українського та світового життя), «*Рада і громада*» (про політичне життя України і Вінниччини), «*Земля. Садиба. Господар*» (події аграрного сектору української економіки, життя селян тощо), «*Таке життя*» (аналіз актуальних економічних подій в Україні та світі).

Складність структурної організації аналітичних жанрів у тому, що журналіст, як правило, має справу з великою групою фактів, які вже на початковій стадії їх обробки вимагають ретельного відбору, систематизації, групування і класифікації по різних підставах, знаходження причинно-наслідкових зв'язків між ними і т. ін. Саме на цьому етапі творчого процесу вирішуються основні питання, пов'язані з єдиною організацією фактів у структурну тканину твору. Цілісність може бути досягнута при наявності певної концепції, ідеї або думки. Журналісту необхідно насамперед виявити найбільш суттєві факти для аналізу, визначити вузлові моменти основної проблеми і вибрати метод пред'явлення фактологічних даних. Після цього стає можливим визначення доцільних пропорцій між різними частинами тексту. Прикладом аналітичних статей у газеті «Вінниччина» є публікації: «*Контроль і моніторинг*» за 3 серпня 2012 р., «*До готелю «Савой», аеропорту та інших об'єктів вирушать депутати*» за 29 квітня 2012 р., «*Хто кого: влада або маршрутки. Ціна питання — 2 гривні*» та «*Пляжний екстрим: чим живемо, тим і дихаємо*» за 18 червня 2012 р. й ін.

Так, у статті «*Бюджет переорієнтовується на зарплату селянина*» за 17 серпня 2012 р. аналізується життя українських селян (подолян) і те, що їх чекає під час фінансово-економічної кризи, яка невідомо коли закінчиться. Розкривається сутність влади, яка «допомагає» людям тільки тоді, коли на носі вибори або ще якісь важливі від народу голоси. Такого типу публікації вирізняються високим рівнем узагальнення, глобальністю мислення автора. Подаючи своєї міркування, він спирається не на конкретні приклади, а на узагальнені судження, на закономірності, що лежать в основі відносин у суспільстві. Ця публікація не пропонує якої-небудь програми дій, пов'язаної з обговорюваною ситуацією. По-перше, її дуже важко сформулювати, по-друге, якби це вдалося зробити, то вона виглядала б (у силу складності розглянутих взаємозв'язків) занадто узагальненою, абстрактною. Теми, яких торкається газета «Вінниччина», переважно соціальні, тому майже кожен порушені питання не стають не поміченими.

Стаття «*Вінничани залишились без грошей*» за 21 червня 2012 р. розглядає проблему, яка стосується майже всіх українців. Банки не віддають вкладникам гроші, аргументуючи тим, що в них грошей немає і кредитори не повертають борги за свої кредити. «*Не дивним є те що сьогодні банки не хочуть повертати гроші своїм вкладникам. Адже грошей то немає. Банкіри бідкаються на своїх непорядних клієнтів, які не повертають кредити*» У цій статті з'ясовуються причини виникнення проблеми, пошук шляхів її усунення. «*Коли*

дiзнаєшся реальнi iсторiї — скiльки, кому i коли видавали кредити, починаєш задумуватися чому розпалася банкiвська система краiни. Важливе виявлення тих причин, на якi в сучасних умовах можна вплинути так, щоб змiнити щось до кращого. Якщо ж причини лежать за межами впливу на них, то вони представляють скорiше теоретичний iнтерес. Для журналiстики, зайнятiй актуальними практичними проблемами, зайва глибина аналізу в цьому протипоказана.

У кореспонденцiї «*“Молочний ультиматум”*: цiвкою по цiнам» 21 серпня 2012 р. порушено тему занадто низьких закупiвельних цiн на молоко, яке виробляється в iндивiдуальних селянських господарствах. Описуючи проблему, журналіст використовує iнформацiю, отриману вiд самих селян. Автор здiйснює причинно-наслiдковий аналіз того, що вiдбулось, шукає вiдповiдь на питання, якi турбують громадськi об'єднання та господарства. Наприкинцi публiкацiї наведений коментар фахiвцiв: *«В той же час, коли проаналiзувати мiсцевий ринок закупiвлi молока, то вiн за найскромнiшими пiдрахунками сягає показника в пiвтора мiльярда гривень. А тим часом середньообласна закупiвельна цiна на ринку молока, яке виробляється в приватному секторi, вже сягнула свого мiнiмального показника в одну гривню сорок копiйок*».

Огляд як аналітичний жанр теж присутній в жанровому арсеналі «Вiнниччини», використовується для глибокого розгляду певної сукупностi фактiв, об'єднаних часом, простором, ознайомленням аудиторiї з процесами, що вiдбуваються в суспiльствi. Для прикладу в жовтневому номерi «Вiнниччини» (№81) пiд заголовком *«Чого Вiнниччинi чекати вiд Бюджету — 2013?»* подається огляд фiнансових питань щодо минулого 2012 р. та нового 2013 року. Вагомим фактором «спрацювання» цього матерiалу є те, що вiн був написаний ще до прийняття Держбюджету на 2013 р. парламентарями краiни. Автор пiдкреслює: *«Три мiльйони гривень — на потреби соцзахисту. Влада окреслила прiоритети — пiдвищення стандартiв життя людей iз особливими потребами. Тобто, для членiв нашого суспiльства, якi мають обмеженi можливостi. Враховуючи бюджетнi показники 2013 року, ми зберiгаємо сталий курс на зростання i чiткий напрям на пiдвищення соціальних стандартiв*».

У вiнницькому часописi перiодично публiкують аналітичнi iнтерв'ю, як наприклад: *«Iз пiдприємцями рiгону у нас партнерство та конструктивна спiвпраця»* за 7 вересня 2012 р. Питання формулюються таким чином, що вони вимагають висвітлення вузлових моментiв подiї. Аналітичне iнтерв'ю мiстить i аналіз фактiв, вiдповiдаючи при цьому на питання: чому? яким чином? що це значить? i т. iн. Роль автора аналітичного iнтерв'ю полягає насамперед у тому, що своїми запитаннями вiн задає напрямок аналізу, який звичайно здiйснює саме iнтерв'юйована особа: *«Iз реформуванням податкового законодавства все бiльше пiдприємцiв обирають спрощену систему. Яка статистика щодо «спрощенцiв» на Вiнниччинi?»*.

Спiврозмовник журналіста — перший заступник голови ДПС у Вiнницькiй облaстi Володимир Лiщенко, який зацiкавлений у тому, щоб дати аудиторiї «Вiнниччини» широку картину дiйсностi. Йому також важливо якомога аргументованiше викласти свою позицiю, проаналiзувати причини безпорядку й усього iншого, зробити прогноз можливого розвитку подiй. *«Яким чином запровадження нових сервiсiв позначилось на бюджетних надходженнях? Про це красномовно свiдчать факти. З початку року платники податкiв Вiнниччини сплатили до бюджету усiх рiвнiв рекорднi 2382,8 мiльйона гривень. Це на 205,8*

більше, або на 9,5 відсотка більше, ніж у січні-липні торік. При цьому, до Державного бюджету зібрано 1212,6 мільйона що на 35,7 мільйона гривень більше минулорічних показників». Таким чином, автор інтерв'ю на свої питання одержує не короткі однозначні відповіді (що є ознакою інформаційного інтерв'ю), а розгорнутий, досить глибоко обгрунтований коментар, що й робить пропоноване інтерв'ю аналітичним.

Особливість побудови коментаря «У Вінницькій області росте заборгованість по зарплатні» від 28 листопада 2012 р. полягає в тому, що в ньому присутні всі основні «компоненти», що дозволяють читачеві включитися в суть питання. Причому розташовані вони в тексті згідно з логікою пізнання людиною будь-якого предмета: спочатку йому важливо скласти загальне враження про предмет, а потім уже спробувати проникнути всередину його, з'ясувати його взаємозв'язок. У цьому тексті, зокрема, спостерігається така послідовність викладу автора: 1) основного факту, що підлягає коментуванню (повідомлення В. Барецького); 2) позиції начальника держінспекції. Це проста схема побудови. Але вона дає аудиторії можливість без особливих зусиль вникнути в суть справи й об'єктивно глянути на порушену в публікації проблему.

Моніторинг газети «Вінниччина» за 2012 рік демонструє різножанрову специфіку видання. Домінуючими є інформаційні жанри — інтерв'ю, замітка, і поруч з ними за частотою використання стоїть стаття, репортаж, коментар, звіт, нарис, журналістське розслідування, огляд. Така ситуація пояснюється впливом універсалізації, уніфікації журналістської праці, надшвидким темпом виникнення і поширення інформації, її масштабністю. Співвідношення матеріалів інформаційного та інформаційно-аналітичного характеру в одному номері газети становить приблизно 73% і 27% відповідно. Матеріалів інформаційного характеру більше за кількістю, а інформаційно-аналітичних за обсягом.

Аналітика як невід'ємна частина журналістської творчості допомагає аналізувати події або явища, які склалися у тій чи іншій ситуації, розкривати внутрішні запитання та проблеми соціуму.

Проаналізувавши газету «Вінниччина» щодо аналітичних підходів подачі інформації, можна зробити висновок, що в наш час аналітичні жанри стають більш розвиненими та насиченими. На шпальтах «Вінниччини» друкуються й аналітичні загальнотеоретичні статті, бо вони порушують майже всі соціальні проблеми, висвітлюють проблеми людей, аналізують явища та дають змогу читачам знайти вихід з незвичайної ситуації. Аналітичне інтерв'ю допомагає журналістові ширше викласти значимість та сутність відповідей опитуваного.

Отже, для аналітичних жанрів газети «Вінниччина» характерним є з'ясування причинних зв'язків між явищами, аргументована постановка певної проблеми і її всебічне обгрунтування. Аналітичний підхід дає можливість авторові побачити ту проблему, що криється за фактами, правильно охарактеризувати саме явище, подію, розкрити певні закономірності, логічний взаємозв'язок і взаємозалежність фактів, які впливають на життя вінничан і жителів області.

-
1. Василенко М. К. Динаміка розвитку інформаційних та аналітичних жанрів в українській пресі: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра на-

- ук: спец. 10.01.08 «Журналістика» / НАН України / М. К. Василенко. — К., 2007. — 37 с.
2. Голік О. Методологічний аспект теорії жанрів періодичних ЗМІ / О. Голік // Вісник Львівського університету. Серія: Журналістика. — 2009. — Вип. 32. — С. 113–120.
 3. Здоровега В. Й. Теорія і методика журналістської творчості: підручник / В. Й. Здоровега. — Л.: ПАІС, 2004. — 268 с.
 4. Карпенко В. Журналістика: основи професійної комунікації / В. Карпенко. — К.: Нора-прінт, 2002. — 348 с.
 5. Лизанчук В. В. Творимо разом Україну!: монографія / В. В. Лизанчук. — Львів : ПАІС, 2009. — 452 с.
 6. Михайлин І. Л. Основи журналістики: підручник / І.Л. Михайлин. — К.: ЦУЛ, 2003. — 284 с.
 7. Прилюк Д. М. Теорія і практика журналістської творчості: проблеми майстерності / Д. М. Прилюк. — К.: Вища школа, 1983. — 280 с.
 8. Тертычный А. А. Жанры периодической печати: учеб. пособ. / А. А. Тертычный. — М.: Аспект Пресс, 2000, — 312 с.

ANALYTICAL JOURNALISM IN THE REGIONAL NEWSPAPER «VINNYCHCHYNA»

Volodymyr Kalenyich

Vinnytsya state pedagogical university the name of M. Kocubynskiy,
Ostroz'kogo str. 32, Vinnytsya, 21100, Ukraine

E-mail: kalenyichvm@mail.ru

The article deals with the peculiarities of analytic genres and their using in the regional newspaper «Вінниччина».

Key words: genre, analytic genres, article, regional press, newspaper.

ЖУРНАЛИСТСКАЯ АНАЛИТИКА В ОБЛАСТНОЙ ГАЗЕТЕ «ВІННИЧЧИНА»

Владимир Каленич

Винницкий государственный педагогический университет имени М. Коцюбинского,
ул. Острожского, 32, Винница, 21100, Украина

E-mail: kalenyichvm@mail.ru

В статье проанализировано специфику аналитических жанров и особенности их использования на страницах областной газеты «Вінниччина».

Ключевые слова: жанр, аналитические жанры, статья, региональная пресса, газета.

Стаття надійшла до редколегії 04.10.2013

Прийнята до друку 14.10.2013